

WANDELPUZZELTOCHT

Delft

Nieuwe Kerk - Vermeer Centrum - Hofje van Pauw - Oude Kerk - Molen "De Roos" - Prinsenhof - Gemeenlandshuis - Stadhuis - Oostpoort en nog veel meer!

Afstand: 6 km

Wandelpuzzeltocht door Delft

Welkom in de stad van prins Willem van Oranje!

- In deze wandelpuzzeltocht van een kleine 6 km worden 30 multiple choice vragen gesteld over allerlei interessante bezienswaardigheden die je op je route door Delft zult tegenkomen. De antwoorden op deze vragen zijn soms eenvoudig te vinden op informatieborden die vlakbij - of tegen de gevel van - de desbetreffende bezienswaardigheid zijn aangebracht. Er zijn echter ook een aantal vragen die je niet zo maar 1-2-3 kunt beantwoorden. Hierbij is het de bedoeling dat je de bezienswaardigheid of attractie daadwerkelijk bezoekt óf raad vraagt bij de VVV c.q. de plaatselijke bevolking. Uiteraard staat het je vrij om het internet te raadplegen. Kortom: Aan jou de keuze hoe je de puzzeltocht maakt!
- Het is niet noodzakelijk om de wandelpuzzeltocht vanaf vraag 1 te doorlopen. Je bepaalt zelf bij welke vraag je wilt beginnen;
- In de puzzel kom je achter de antwoorden bij vraag 16 t/m 30 de volgende notatie tegen: A<getal> -> P<getal>. Voorbeeld: A3 -> P7. Dit betekent dat de letter achter het antwoord op vraag 3 de 7^e letter vormt van de oplossing van deze wandelpuzzeltocht (NB: De letter "A" staat voor "Antwoord", de "P" voor "Positie");
- De tocht kan het beste in de periode april t/m half oktober worden gemaakt. De kans dat alle toeristische voorzieningen open zijn, is dan het grootst.
- Alle antwoorden van deze wandelpuzzeltocht kun je terugvinden op: <https://www.puzzeltochtonline.nl/wandelpuzzeltochten/nederland/zuid-holland/delft/antwoorden>
- Heb je vragen over deze wandelpuzzeltocht? Laat het ons weten via: info@puzzeltochtonline.nl.
- We wensen je veel plezier toe bij het maken van deze wandelpuzzeltocht!

Wapen Staten Generaal op poortgebouw Kruithuis (Schiekade)

Belduna

Legenda

- Routebeschrijving puzzeltocht
- Toeristische achtergrondinformatie

Wapen Willem van Oranje

Colofon

Tekst, fotografie en vormgeving:
Copyright puzzeltocht:

Marco Durieux
©2019-2022 Belduna

We beginnen onze toeristische puzzeltocht in één van de bekendste bezienswaardigheden van Delft: de **Nieuwe Kerk**.

Deze laatgotische kerk uit de 15e eeuw herbergt de grafkelder van de Oranjes (niet voor publiek toegankelijk!). Tevens vinden we hier het monumentale **praalgraf** van de "Vader des Vaderlands" **Willem van Oranje** (1533-1584).

- Welke stelling over de Nieuwe Kerk is juist?
  - Haar toren is de op-één-na-hoogste van Nederland S
  - De kroonluchters zijn een schenking ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de kerk in 1881 A
  - Vanwege de Beeldenstorm van 1566 zijn er in de kerk geen beeldhouwwerken van vóór de Reformatie meer te zien R
  - In de loodzware arduinen plaat vóór het praalgraf van Willem van Oranje liet Koningin Wilhelmina in 1923 de tekst "Je maintiendrai" (Ik zal handhaven) beitelen N
- Welk bijbelverhaal wordt afgebeeld in het nieuwste raam (2008) in de zijbeuk aan de zuidzijde van de Nieuwe Kerk?
  - De barmhartige Samaritaan Y
  - De verheerlijking op de berg K
  - De wonderbare spijziging M
  - Het dochtertje van Jaïrus E
- Wat is de naam van de beeldhouwer die het praalgraf van prins Willem van Oranje in 1614 in opdracht van de Staten Generaal bouwde, en dat na zijn dood in 1621, door zijn zoon Pieter werd voltooid?
  - Artus Quellinus E
  - Johannes Blommendael D
  - Bartholomeus Eggers B
  - Hendrick de Keyser P
- Aan wie is het praalgraf op de foto links gewijd?
  - Prins Willem V (1748-1806) I
  - Koning Willem I (1772-1843) S
  - Koning Willem II (1792-1849) R
  - Koning Willem III (1817-1890) L

Nadat we de Nieuwe Kerk hebben verlaten, zien we schuin rechts voor ons het **standbeeld** van een Delftenaar die een belangrijke rol in onze vaderlandse geschiedenis heeft gespeeld.

- Wie is deze persoon?
  - Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723) - Wetenschapper J
  - Hugo de Groot (1583-1645) - Rechtsgeleerde E
  - Cornelius Musius (1500-1572) - Priester, Humanist F
  - Anthonie Heinsius (1641-1720) - Raadspensionaris O

Aan de linkerkzijde van het standbeeld wandelen we de Oude Manhuissteeg in. Zodra we over het bruggetje lopen, zien we schuin aan onze rechterhand het **Vermeer Centrum Delft** aan de Voldersgracht 23.

Dit centrum geeft een overzicht van het werk en leven van Johannes Reyniersz. Vermeer (1632-1675), één van de beroemdste Nederlandse kunstschilders uit de Gouden Eeuw.

6. Welk schilderij heeft Johannes Vermeer niet geschilderd?
a. Het glas wijn	N
b. Het puttertje	E
c. Gezicht op Delft	D
d. Het melkmeisje	U

We vervolgen onze puzzeltocht over de smalle Voldersgracht. Kort voorbij het Vermeer Centrum zien we op huisnr. 25 **Herberg "De Vliegende Vos"**: het geboortehuis van Johannes Vermeer. Een kleine 60 meter verderop steken we de brug over en komen terecht in de Vlamingstraat.

Na lang en grondig onderzoek concludeerde kunsthistoricus Frans Grijzenhout in 2015 dat de locatie van "Het Straatje van Vermeer" (foto midden), Vlamingstraat 40 en 42 (foto rechts) moet zijn geweest. Deze conclusie wordt echter niet door alle wetenschappers gedeeld.

Aan het einde van de Vlamingstraat gaan we linksaf de Oosterstraat in. Na 90 meter gaat deze over in het Oostplantsoen. Even verderop, aan de rechterzijde van de weg, langs het Rijn-Schiekanaal, zien we op huisnr. 140 de **Sint-Huybrechtstoren**: Een waltoren uit het eerste kwart van de 16^e eeuw.

7. Welke vereniging maakt sinds 1916 gebruik van dit historisch gebouw?
a. Roeivereniging "De Delftsche Sport"	T
b. Kunstschildervereniging "De Delftsche Penseel"	W
c. Postzegelvereniging "De Delftsche Plackers"	G
d. Bridgevereniging "De Delftsche Schop"	R

We wandelen verder over het Oostplantsoen en gaan bij de eerste straat linksaf de Kantoorngracht op. Na circa 80 meter gaan we opnieuw linksaf. Dit is de Paardenmarkt. Aan onze linkerkzijde zien we de voormalige **artilleriekazerne**.

Heraldisch wapen boven één van de ingangen van de artilleriekazerne >

8. Welke wapenspreuk staat vermeld op het heraldische wapen boven één van de ingangen van deze kazerne (zie vorige bladzijde)
a. Haec libertatis ergo (Dit omwille van de vrijheid)	C
b. Vigilare Deo confidentes (Waakt vertrouwend op God)	I
c. Vicit vim virtus (Dapperheid heeft geweld overwonnen)	P
d. Domine dirige nos (Heer leid ons)	Z

Aan de ander zijde van de Paardenmarkt bevindt zich op huisnr. 54 het rustieke **Hofje van Pauw**.

9. Welke overheidsfunctie oefende zowel de vader van Elizabeth Pauw als haar beide eerder overleden echtgenoten Johan van der Dussen en Dirck van der Dussen uit?
a. Belastinginspecteur	H
b. Schout	M
c. Burgemeester	L
d. Legerofficier	U

Nadat we onder de poort het hofje verlaten hebben, gaan we rechtsaf en bij de eerstvolgende straat opnieuw rechtsaf. Dit is de Van der Mastenstraat. Aan onze rechterzijde zien we de huisjes behorende bij het **Hofje van Gratie**.

10. Voor wie was dit hofje oorspronkelijk bedoeld?
a. Voor bejaarde mannen	F
b. Voor alleenstaande vrouwen	R
c. Voor verarmde Delftenaren	T
d. Voor weduwen van omgekomen Delftse soldaten	A

Ons volgende doel is de zeer bezienswaardige **Oude Kerk**. Om hier te komen, wandelen we de Van der Mastenstraat uit en gaan linksaf de Verwersdijk op. Na een kleine 60 meter gaan we rechtsaf het stenen voetgangersbruggetje over en lopen rechtdoor de Visstraat in. Aan het einde van deze straat gaan we opnieuw een voetgangersbruggetje over. Direct hierna slaan we linksaf de Voorstraat in. Circa 160 meter verderop bereiken we de achterzijde van de Oude Kerk. Haar hoofdingang bevindt zich aan de HH Geestkerkhof 25.

In de Oude Kerk bevinden zich o.a. de **grafmonumenten** van twee beroemde Nederlandse Luitenant-Admiraals: **Piet Hein** (1577-1629) en **Maarten Tromp** (1598-1653).

11. Welke waarde bedroeg de zilvervloot die Piet Hein in 1628 op de Spanjaarden veroverde?
a. 8,2 miljoen gulden	E
b. 9,7 miljoen gulden	I
c. 11,5 miljoen gulden	T
d. 14,3 miljoen gulden	N

Interieur Oude Kerk >

Een ander rijk versierd **praalgraf** is van **Elisabeth Morgan** (15?? - 1608).

12. Van wie was zij een dochter?
- a. Van Jan Pietersz. Sweelinck (1562-1621) - Componist O
  - b. Van Simon Stevin (1548-1620) - Wiskundige en waterbouwkundig ingenieur K
  - c. Hendrik Golzius (1558-1617) - Kunstschilder B
  - d. Van Philips van Marnix, Heer van Sint Aldegonde (1538-1598) - Schrijver, diplomaat, geleerde en vermoedelijke schrijver van het Wilhelmus D

Tot twee maal toe werden de **glas-in-lood ramen** van de Oude Kerk vernietigd: in 1536 en 1654.

13. Welke reden lag hier aan ten grondslag
- a. Oorlogsgeweld (in 1536), stadsbrand (in 1654) S
  - b. Stadsbrand (in 1536), stadsoproer (in 1654) J
  - c. Stadsoproer (in 1536), oorlogsgeweld (in 1654) R
  - d. Stadsbrand (in 1536), ontploffing kruithuis (in 1654) U

We verlaten de Oude Kerk en wandelen rechtsaf het HH Geestkerkhof op. Net vóór de brug gaan we rechtsaf en lopen gedeeltelijk onder de kerk langs de Oude Delft. Na circa 70 meter gaan we links een stenen brug over en slaan daarna direct rechtsaf. We bevinden ons nu aan de westzijde van de Oude Delft. Zodra we de volgende brug hebben bereikt, gaan we linksaf onder het poortje naar het Bagijnhof (zie detail foto links) door. Op huisnr. 21, aan onze linkerzijde, bevindt zich een **oud-katholieke schuilkerk**.

14. Welke stelling over deze kerk is onjuist?
- a. Ze stamt uit 1743 M
  - b. Haar interieur is Hollandse barok C
  - c. Ze is gewijd aan de heilige Maria en Johanna L
  - d. Haar bouw is te danken aan pastoor Broedersen V

We wandelen verder over het Bagijnhof en bereiken de Phoenixstraat. Rechts van ons zien we twee historische gebouwen: de **Bagijnetoren** en daarachter, **Molen "De Roos"**.

15. Hoeveel molens hebben ooit in Delft gedraaid?
- a. 18 E
  - b. 20 S
  - c. 22 K
  - d. 25 O

We keren om en wandelen terug over de Phoenixstraat. Na circa 310 meter gaan we linksaf het Sint Agathaplein op. In de tuin links van ons, zien we een **standbeeld van Willem de Zwijger**, oftewel: prins Willem van Oranje (1533-1584).

16. Welke tekst staat op de sokkel van dit standbeeld vermeld?
- a. Je maintiendrai (Ik zal handhaven)

A2 -> P1

- b. Domine dirigi nos (Heer, leidt ons) A2 -> P5
- c. Stantvastich is ghebleven mijn hert in teghenspoet A2 -> P10
- d. Ad perpetuam rei memoriam (Ter eeuwige nagedachtenis) A2 -> P8

Direct naast de tuin ligt het middeleeuwse **Sint-Agathaklooster** uit 1403.

Dit klooster is tegenwoordig vooral bekend als het **Prinsenhof**. Hier woonde prins Willem van Oranje vanaf 1572 tot 10 juli 1584, de dag waarop hij thuis door de Fransman Balthasar Gerards werd vermoord.

17. Wat herinnert ons in het Prinsenhof aan deze brute moord?
- a. Het pistool van Balthasar Gerards A8 -> P11
  - b. Een schilderij van de moordaanslag door Johannes Vermeer A8 -> P14
  - c. Twee kogelgaten in de muur A8 -> P5
  - d. Een officieel document, getekend door de Spaanse koning Filips II, met daarin het bevel om Willem van Oranje te vermoorden. A8 -> P3

We vervolgen onze puzzeltocht over het Sint Agathaplein. Zodra we door het poortje zijn gelopen, gaan we rechtsaf. Dit is de Oude Delft. Op huisnr. 167 zien we de fraai versierde gevel van het **Gemeenlandshuis**.

18. Sinds welk jaar is dit huis de zetel van het Hoogheemraadschap van Delfland?
- a. 1505 A14 -> P10
  - b. 1645 A14 -> P3
  - c. 1752 A14 -> P7
  - d. 1815 A14 -> P15

Na iets meer dan 100 meter gaan we linksaf de brug over. Schuin rechts voor ons bevindt zich de Sint-Hippolytuskapel (begin 15^e eeuw). Deze wordt tegenwoordig ook wel **Heilige Geestkapel** genoemd.

19. Welke functie heeft deze kapel door de jaren heen nooit gehad?
- a. Bierbrouwerij A3 -> P8
  - b. Wapenopslagplaats A3 -> P13
  - c. Aula van de Technische Hogeschool Delft A3 -> P2
  - d. Ruimte voor de rooms-katholieke eredienst A3 -> P6

We lopen aan de linkerkant van de Heilige Geestkapel de Nieuwstraat in. Zodra we na 80 meter de brug gepasseerd zijn, zien we schuin links de **Vismarkt** (14^e eeuw) op de Hippolytusbuurt.

20. Aan wie werd vroeger het visafval van deze markt gevoerd?
- a. Aan ooievaars A7 -> P13
  - b. Aan zwerfkatten A7 -> P11
  - c. Aan zeemeeuwen A7 -> P5
  - d. Aan reigers A7 -> P9

We passeren de Vismarkt aan de rechterzijde en komen terecht op de Voldersgracht. Bij de eerste straat gaan we rechtsaf. Even verderop bevinden we ons opnieuw op de Markt. Deze keer gaat onze volle aandacht uit naar het prachtige 17^e eeuwse **stadhuis**.

21. Wat is de naam van het belfort (de toren) waar het stadhuis in 1629 omheen werd gebouwd?
a. Het Gravensteen	A10 -> P12
b. Het Gulden Steen	A10 -> P4
c. Het Martelsteen	A10 -> P8
d. Het Oude Steen	A10 -> P15

Vanaf de voorkant lopen we links om het stadhuis heen. Vervolgens slaan we eerst linksaf en kort daarna rechtsaf. Dit is de Oude Langendijk. Direct na de brug gaan we linksaf de Koornmarkt op. Een kleine 150 meter verderop zien we aan onze rechterhand **Museum Paul Tetar van Elven**.

22. Welke privéverzameling kun je in dit museum bewonderen?
a. Blaasinstrumenten	A9 -> P6
b. Oosters porselein	A9 -> P11
c. Tinnen soldaatjes	A9 -> P14
d. Middeleeuwse iconen	A9 -> P2

We vervolgen onze weg tot aan het einde van de Koornmarkt. Hier wandelen we rechtsaf de Breestraat in. Na het bruggetje gaan we linksaf de Oude Delft in. Na iets meer dan 100 meter zien we aan onze linkerzijde het witte **armamentarium**.

23. Welk museum was tussen 1986 en 2013 in dit historische gebouw gevestigd?
a. Het Aardewerkmuseum	A1 -> P15
b. Het Delfts Biermuseum	A1 -> P8
c. Het Oranjemuseum	A1 -> P11
d. Het Legermuseum	A1 -> P7

Direct aan onze rechterzijde, op de Oude Delft 39, bevindt zich het **Oost-Indisch huis**.

24. Welke afdeling van de Delftse Hogeschool maakte in de 20^e eeuw gebruik van dit pand?
a. Scheikundige Technologie	A6 -> P5
b. Elektrotechniek	A6 -> P3
c. Bouwkunde	A6 -> P14
d. Technische Natuurkunde	A6 -> P12

We wandelen verder over de Oude Delft. Bijna aan het einde van deze gracht slaan we linksaf de brug over en lopen rechtdoor het Achterom in. Na ca. 280 meter gaat deze gracht over in de Brabantse Turfmarkt. Een kleine 50 meter verder, slaan we bij de eerste gracht rechtsaf. Dit is de Gasthuislaan. Aan het einde van deze lange gracht gaan we rechtsaf het Oosteinde op. In de verte zien we de ranke Oostpoort, de enige stadspoort van Delft die nog bewaard is gebleven.

25. Hoeveel stadspoorten telde Delft vroeger?

a. 5	A13 -> P10
b. 6	A13 -> P7
c. 7	A13 -> P1
d. 8	A13 -> P4

We lopen een klein stukje terug, gaan rechtsaf de brug over en houden vervolgens rechts aan. We bevinden ons nu op de Oranje Plantage. Op huisnr. 58-79 vinden we het fraai onderhouden **Klauwshofje**.

26. Welk beroep oefende het echtpaar Uyttenhage, de stichters van dit hofje, uit?

a. Bierbrouwer	A15 -> P9
b. Lakenhandelaar	A15 -> P6
c. Goudsmid	A15 -> P13
d. Tabaksfabrikant	A15 -> P11

Zodra we het hofje hebben verlaten, gaan we linksaf en wandelen verder over de Oranje Plantage. Bij de tweede straat slaan we linksaf. Dit is de Hopstraat. Aan het einde van deze smalle straat gaan we rechtdoor over het witte voetgangersbruggetje de Mol slaan in. Na iets meer dan 100 meter buigen we, bij de tweede brug die we tegenkomen, rechtsaf. Schuin links voor ons zien we op Mol slaan 104: **Stadsherberg "De Mol"**.

27. Hoe wordt dit pand ook wel genoemd?

a. De Koornbeurs	A12 -> P8
b. Het Heilige Geesthuis	A12 -> P1
c. De Griffioen	A12 -> P3
d. De Vleeshal	A12 -> P14

We wandelen een klein stukje terug over de Mol slaan tot dat we komen bij de brug waar we zojuist overheen liepen. Hier slaan we linksaf. Dit is de Beestenmarkt. Bij de eerstvolgende straat gaan we linksaf. We bevinden ons nu op de Burgwal. Op huisnr. 45, aan onze linkerzijde, bevond zich de **Stadsleenbank**.

28. Welke functie had een gedeelte van dit pand vóór 1768?

a. Stadstimmerwerf	A4 -> P12
b. Bierbrouwerij	A4 -> P11
c. Weverij	A4 -> P2
d. Smederij	A4 -> P9

Even verderop zien we aan onze rechterzijde de neogotische rooms-katholieke **Maria van Jessekerk**, op Burgwal 18a.

29. Hoe werd deze kerk oorspronkelijk genoemd?

a. Sint Stefanuskerk	A5 -> P15
b. Sint Augustinuskerk	A5 -> P12
c. Sint Nicolaaskerk	A5 -> P6
d. Sint Jozefkerk	A5 -> P2

< Detail beeldhouwwerk boven hoofdingang van de Maria van Jessekerk

Direct links van de Maria van Jessekerk gaan we de Jozef v/h Molenpoort in. Deze komt uit op de Oude Langendijk. Hier wandelen we rechtsaf richting het kunstwerk "Blauwe hart van Delft". Vlakbij dit kunstwerk hangt, tegen de achterzijde van de Maria van Jessekerk, een informatiebord over het leven van Johannes Vermeer.

30. Welke stelling over Johannes Vermeer is onjuist?
- a. Hij komt uit een gezin van 15 kinderen A11 -> P7
  - b. Hij is het 9e kind A11 -> P6
  - c. Hij kon pas trouwen met Catharina Bolnes nadat hij katholiek werd A11 -> P14
  - d. Vanaf 1672 (het rampjaar) verkoopt hij geen schilderijen meer A11 -> P1

Dit was de laatste vraag van onze toeristische wandelpuzzeltocht door Delft. Je hebt nu in totaal 15 letters én 15 letterposities verzameld. Deze vormen gezamenlijk de naam van een bekend schilderij van Johannes Vermeer.

Weet jij om welk schilderij het gaat? Vul de naam tot slot hieronder als oplossing in.

Succes!

OPLOSSING:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

De plaats waar we nu staan, ligt pal tegenover de Nieuwe Kerk: het begin- en eindpunt van onze toeristische puzzeltocht door Delft.

We hopen dat we je met deze puzzeltocht een leuke dag in de monumentale Oranjestad Delft hebben bezorgd!

Vond je deze toeristische puzzeltocht leuk?

Probeer dan ook deze eens:

Wandelpuzzeltocht Leiden

Afstand: 6 km

Bezienswaardigheden:

o.a. Molen "De Valk", Museum Volkenkunde, Morspoort, Sieboldhuis, Hortus Botanicus, Rijksmuseum van Oudheden, Pieterskerk, Sint Annahofje, Zijlpoort, American Pilgrim Museum, De Burcht, Rijksmuseum "Boerhaave", Lakenhal.

Disclaimer:

Belduna stelt zich aansprakelijk noch voor enige schade onverhoopt ontstaan door onjuiste informatie in deze puzzeltocht, noch voor schade aan jouw persoon, je medegenoten, je eigendommen of aan derden tijdens het maken van deze puzzeltocht.